

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi oikeudesta harjoittaa valuutanvaihtoa annetun lain kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi laki oikeudesta harjoittaa valuutanvaihtoa. Laki rajoittaa oikeutta harjoittaa valuutanvaihtoa liiketoiminnan muodossa, ammattimaisesti taikka ansiotarkoituksessa.

Valuutanvaihtotoiminta jäisi ilman erityislakia säännellyksi lähinnä yleisen elinkeinolainsäädännön sekä rahoituslaitoksia ja valuuttamääräyksiä koskevan erityislainsäädännön perusteella.

Nykyisissä pankkilaeissa kuten myös ehdotetussa laissa talletuspankkien toiminnasta talle-

tuspankeille sallittuun toimintaan luetaan myös valuutanvaihto, joten talletuspankit, joilla ei vielä ole valuutanvaihto-oikeutta, voivat oikeudesta harjoittaa valuutanvaihtoa annetun lain kumoamisen jälkeen ryhtyä valuutanvaihtoon ilman eri toimenpiteitä. Mainitun lain kumoaminen ei aiheuta Suomen Pankin asemaan muutoksia, koska Suomen Pankki on oikeutettu harjoittamaan valuuttakauppaa Suomen Pankin ohjesäännön perusteella.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotettu muutos

Laki oikeudesta harjoittaa valuutanvaihtoa (909/72), jäljempänä valuutanvaihtolaki, tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1973. Valuutanvaihtolaki koskee oikeutta harjoittaa valuutanvaihtoa liiketoiminnan muodossa tai ammattimaisesti taikka ansiotarkoituksessa. Laki sääntelee lähinnä käteisvaluutan kauppaa, koska tilinpitoa ulkomailla rajoitetaan valuuttalain (954/85) ja sen nojalla annettujen valuuttamääräysten perusteella.

Suoraan valuutanvaihtolain perusteella oikeus harjoittaa valuutanvaihtoa on Suomen Pankilla, liikepankeilla ja Postipankilla. Valtiovarainministeriö voi määräämillään ehdoilla ja rajoituksilla myöntää saman oikeuden osuuspankeille ja säästöpankeille, valtion vi-

ranomaiselle ja laitokselle sekä suomalaiselle yhteisölle, jonka kaikki hallituksen jäsenet ovat Suomessa asuvia Suomen kansalaisia. Lisäksi valuutanvaihto-oikeus voidaan myöntää yhteisölle, säätiölle tai henkilölle matkustajapalvelun edistämiseksi. Lupa käsittää oikeuden vaihtaa toisiinsa Suomen rahan määräisiä ja muita maksuvälineitä tai oikeuden luovuttaa Suomen rahan määräisiä maksuvälineitä muita maksuvälineitä vastaan. Ennen luvan myöntämistä valtiovarainministeriön on hankittava asiasta Suomen Pankin lausunto.

Valuutanvaihto-oikeus on hakemuksesta myönnetty noin 350 osuuspankille ja 160 säästöpankille. Lisäksi muun muassa eräille hotelleille on myönnetty rajoitettu valuutanvaihto-oikeus. Noudatettu käytäntö lupien myöntämisessä on ollut hyvin vapaata ja viime vuosina ainakin rajoitettu valuutanvaihto-oikeus on myönnetty kaikille hakijoille.

Valuuttalain uudistamistyön yhteydessä valtiovarainministeriön asettama valuuttalainsäädäntötyöryhmä 1989 (työryhmämuistio 1990: VM 1) totesi, että valuutanvaihtolaki voitaisiin tarpeettomana kumota. Kannanotto perustuu näkemykseen, jonka mukaan taloudellisen toiminnan säännöstelyä yleensäkin tulee vähentää tai purkaa. Suomen Pankki on valuuttalainsäädäntötyöryhmä 1989:n muistiosta antamassaan lausunnossa puoltanut valuutanvaihtolain kumoamista.

Tässä esityksessä ehdotetaan valuutanvaihtolaki kumottavaksi.

2. Valuutanvaihtotoiminta ilman erityislakia

2.1. Yleistä

Jos valuutanvaihtolaki kumotaan, jää oikeus valuutanvaihtoon säänneltyksi lähinnä yleisen elinkeinolainsäädännön sekä rahoituslaitoksia ja valuuttamääräyksiä koskevan erityislainsäädännön perusteella.

Valuuttalaki turvaa valuuttaviranomaisen mahdollisuuden tietojen saantiin ja vielä jäljellä olevan valuutansäädösten edellyttämään valvontaan.

2.2. Toiminnan rajoitukset

Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain mukaan jokainen Suomen kansalainen on oikeutettu tietyin edellytyksin harjoittamaan kauppaa sekä muuta sellaista elinkeinoa tai ansiotoimintaa, joka on hyvien tapojen mukaista. Elinkeinon harjoittamisesta täytyy tehdä kirjallinen ilmoitus maistraatille tai nimismiehelle, lukuun ottamatta tapauksia, jolloin elinkeinoa harjoitetaan ilman erityistä myyntipaikkaa tai muita apulaisia kuin puoli-soa tai vajaavaltaisia jälkeläisiä.

Elinkeinoilmoituksen lisäksi useimmat yritykset ovat velvollisia tekemään myös kaupparekisteri-ilmoituksen.

Valuutanvaihtolain kumoamisen jälkeenkin rajoittavat eräät säännökset valuutanvaihtoa. Laki liikkuvasta kaupasta (389/61) rajaa tarkoin hyödykkeet, joita saa myydä mukana kuljettaen, eikä niihin kuulu valuutta. Asetus kioski- ja siihen verrattavasta kaupasta sekä automaattikaupasta (436/69) estää valuutan

myynnin kioskeista tai vastaavista toimipisteistä.

Nykyisissä pankkilaeissa kuten myös ehdotetussa laissa talletuspankkien toiminnasta (hall. es. 242/89 vp.) talletuspankeille sallittuun toimintaan luetaan myös valuutanvaihto, joten talletuspankit, joilla ei vielä ole valuutanvaihto-oikeutta, voivat valuutanvaihtolain kumoamisen jälkeen ryhtyä valuutanvaihtoon ilman eri toimenpiteitä. Valuutanvaihtolain kumoaminen ei aiheuta Suomen Pankin asemaan muutoksia, koska Suomen Pankki on oikeutettu harjoittamaan valuuttakauppaa Suomen Pankin ohjesäännön perusteella.

2.3. Ulkomaalaisten oikeudet

Ulkomaalainen tarvitsee Suomessa harjoittamaansa elinkeinoa varten lääninhallituksen luvan. Lisäksi ulkomaalainen tarvitsee ulkomaalaisten sekä eräiden yhteisöjen oikeudesta omistaa ja hallita kiinteää omaisuutta ja osakeita annetun lain (219/39) mukaisen luvan valtioneuvostolta, mikäli hän hankkii toimipaikkaansa varten kiinteää omaisuutta omakseen tai kahta vuotta pidemmäksi ajaksi vuokralle. Suomessa sijaitsevilla ulkomaisessa omistuksessa olevilla pankeilla on liikepankkeina nykyisten ja ehdotetun talletuspankkilain mukaan valuutanvaihto-oikeus.

2.4. Tiedon saanti

Valuuttamääräysten mukaan maksujen ulkomaille ja ulkomailta Suomeen tulee pääasiassa kulkea valuuttapankin kautta. Tämä määräys pysynee voimassa ainakin toistaiseksi valuutansäädösten asteittaisesta purkamisesta huolimatta. Tällöin Suomen Pankki saisi tarvitsemansa tiedot ulkomaan valuutan hankinnan osalta riippumatta siitä, mistä käteisvaluutta on hankittu. Valuutan ostajan olisi jatkossakin täytettävä maksutasetilastoa varten tarvittavat lomakkeet.

Ulkomaisia tuloja ja saamia ulkomailta asuvilta koskee puolestaan kotiuttamisvelvollisuus. Tiedot maksutasetilastointia varten tältä osin annetaan kotiuttamisen yhteydessä valuuttapankille edelleen toimitettavaksi Suomen Pankille.

2.5. Valuuttamääräykset

Valuutanvaihto-oikeuden laajentaminen edellyttää valuutanvaihtolain kumoamisen lisäksi muutoksia valuuttamääräyksiin, jotta valuutanvaihtajat voisivat laillisesti myydä ja pitää hallussaan valuuttaa.

Nykyisiä valuutan hankkimista ja kotiuttamista koskevia määräyksiä on muutettava. Tarvittavat muutokset ovat lähinnä muodollisia tarkistuksia.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Valuutanvaihtolain kumoaminen saattaa lisätä kilpailua alalla ja siten jossakin määrin vaikuttaa käteisvaluutan hintoihin. Niin kauan kuin valuutta on ostettava valuuttapankista, kilpailu ei ole välttämättä kovin tehokasta. Valuutan kysynnän ja tarjonnan välisellä sopivalla tasapainottelulla pienetkin yrittäjät saat-

tavat päästä kilpailukykyisiin hintoihin. Valuutansäännöstelystä luopumisen jälkeen valuuttaa voidaan hankkia myös suoraan ulkomailta, mikä saattaa vaikuttaa kustannuksia vähentävästi.

Valuutanvaihtolain kumoaminen tuskin tuo tälle toimialalle ainakaan paljon uusia yrittäjiä. Valuutanvaihdosta kiinnostuvat luultavasti lähinnä pienet paikallispankit, hotellit ja matkatoimistot, joilla jo ennestään on kiinteä toimipaikka ja tarvittava henkilökunta.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991, jolloin on myös tarkoitettu tulemaan voimaan laki valuuttalain muuttamisesta.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

oikeudesta harjoittaa valuutanvaihtoa annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Täten kumotaan oikeudesta harjoittaa valuutanvaihtoa 29 päivänä joulukuuta 1972 annettu laki (909/72).

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991.

Helsingissä 18 päivänä toukokuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Ulla Puolanne*

